

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Оріховської Анни Сергіївни «Побудова програм з фізичної рекреації студентської молоді з вадами слуху», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. Одним з основних завдань, що визначені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року є формування гармонійно розвиненої, морально і фізично здорової особистості, яка з відповідальністю ставиться до свого здоров'я.

В Україні за останні роки спостерігається погіршення стану здоров'я дітей та молоді. Одним з різновидів порушення здоров'я – детермінантів соціального дефекту, соціальної недостатності, інвалідності є порушення сенсорного розвитку. За результатами наукових досліджень людей з вадами слуху нині в Україні нараховується понад 100 тисяч осіб. Показники молодого покоління з інвалідністю для країни є важливим індикатором, який характеризує стан здоров'я нації та певною мірою може відображати рівень розвитку самої держави. Для більшості студентської молоді з вадами слуху початок навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) збігається з другим періодом юності або першим періодом зрілості та стає дієвим кроком у напрямі соціальної, освітньої та культурної інтеграції. Враховуючи реальні умови нашої країни, одним із перспективних напрямів задоволення даних соціальних потреб та уникнення прояву негативних наслідків для означеного контингенту є спеціально організована оздоровчо-рекреаційна діяльність в умовах ЗВО. Однак, незважаючи на важливість та актуальність вирішення даної проблеми, науковці констатують серйозні проблеми в її науковій розробці та практичній реалізації, що дозволило підкреслити

актуальність і доцільність наукового дослідження.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту Міністерства України у справах, сім'ї, молоді та спорту на 2011–2015 роки за темою 3.9 «Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації» (номер державної реєстрації 0111U001735) та згідно з Планом наукової роботи НУФВСУ на 2016–2020 роки за темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації 3.15 «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» (номер держреєстрації 0116U001630).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Результати дисертаційного дослідження носять об'єктивний характер, опираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу сучасних методів, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики.

Аналізуючи обґрунтованість наукових положень, висновків необхідно, перш за все, відзначити логічний взаємозв'язок мети і завдань дослідження.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 16 наукових працях, з яких 5 статей представлено у фахових виданнях України, з них 4 статті у виданнях, віднесених до міжнародної наукометричної бази. За матеріалами дослідження опубліковано 10 праць апробаційного характеру та 1, яка додатково відображає результати дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

– уперше науково обґрунтовано та розроблено програму фізичної рекреації студентської молоді з вадами слуху з урахуванням рівня фізичного, психоемоційного станів та структури їхніх оздоровчо-рекреаційних потреб, яка базується на оздоровчо-рекреаційній діяльності та включає диференційовані методи рухової активності, що передбачають функціональну взаємодію таких структурних елементів: мети, завдань, умов, принципів, етапів реалізації, методів контролю та критеріїв ефективності, єдність яких надає програмі цілісності та завершеності;

– уперше визначено та обґрунтовано чинники (соціально-педагогічні, особистісні і біологічні), які обумовили необхідність підвищення рівня залучення студентської молоді з вадами слуху до оздоровчо-рекреаційної рухової активності та стали базисом для розробки програми занять фізичною рекреацією для даного контингенту в умовах закладу вищої освіти.

Практична значущість роботи полягає в можливості широкого застосування її теоретичних положень, методичних розробок та практичних рекомендацій у процесі організації занять фізичною рекреацією студентської молоді з вадами слуху, а також може слугувати прикладом для побудови інших програм, проектів з аналогічними цілями. Фактичний матеріал, представлений у роботі, і зроблені на його основі узагальнення, висновки та рекомендації дозволили вдосконалити процес фізичної рекреації студентської молоді з вадами слуху в умовах ЗВО. Впровадження спеціально розробленої програми фізичної рекреації сприяло підвищенню рівня соціальної інтеграції, збільшенню рухової активності студентів, покращенню здоров'я, відновленню психоемоційного стану та залученню студентів до систематичної оздоровчо-рекреаційної рухової активності у вільний час. Позитивний ефект засвідчено відповідними актами (Полтавський інститут

економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» та Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»). Результати дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес, зокрема доповнено навчально-методичні матеріали з дисциплін «Рекреаційні технології» (Національний університет фізичного виховання і спорту України); «Види оздоровчо-рекреаційної рухової активності» та «Адаптивна рухова рекреація» (Полтавський інститут економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»); «Рекреаційні технології» (Київський університет Бориса Грінченка). Упровадження підтверджено відповідними актами.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (290 найменувань), 14 додатків. Загальний обсяг роботи становить 288 сторінки. Дисертація містить 44 таблиці та 19 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження; вказано етапи його організації та використані методи; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи; показано особистий внесок автора у спільно опубліковані наукові праці, окреслено сферу апробації результатів дослідження, зазначено кількість публікацій, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади побудови оздоровчо-рекреаційних програм студентської молоді з вадами слуху»** розкрито та конкретизовано об'єкт дослідження, проведено аналіз літературних джерел з питань характеристики адаптивної фізичної рекреації осіб з інвалідністю; визначено стан оздоровчо-

рекреаційної рухової активності у системі адаптивного фізичного виховання студентів з вадами слуху; охарактеризовано основні теоретико-методичні особливості оздоровчо-рекреаційної діяльності студентської молоді з вадами слуху; конкретизовано зарубіжний досвід організації рекреаційної діяльності молоді з вадами слуху; здійснено аналіз сучасних підходів до розробки оздоровчо-рекреаційних занять студентської молоді з вадами слуху.

У другому розділі дисертації **«Методи та організація дослідження»** конкретизовано використання сукупності методів дослідження, обґрунтовано доцільність їх застосування, подано відомості про контингент досліджуваних та етапи дослідження. Під час виконання дисертаційного дослідження використано методи теоретичного аналізу науково-методичної літератури, соціологічні, педагогічні, медико-біологічні методи дослідження, методи оцінки рівня фізичного здоров'я, психодіагностичні методи дослідження, метод оцінки рухової активності та методи математичної статистики.

Дисертаційна робота виконувалася у період з 2014 по 2018 роки в чотири етапи.

У третьому розділі **«Характеристика мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій, рівня рухової активності, показників фізичного та психоемоційного станів студентської молоді з вадами слуху»** подано результати констатувального експерименту.

За даними дослідження автором виявлено, що переважна більшість студентів (43,08 %) лише частково задоволені організацією оздоровчо-рекреаційної діяльності у ЗВО, майже чверть студентів (23,07 %) така діяльність не влаштовує взагалі та 33,85 % – задовольняє, що обумовлює необхідність реорганізації змістовного активного дозвілля студентської молоді з вадами слуху. Основними мотивами, які спонукають до активного відпочинку досліджуваний контингент, можна назвати –

оздоровчі (нормалізація маси тіла; корекція фігури, постави, статури; підвищення рівня м'язової маси; вагома причина – це зниження стресу і депресії; підвищення розумової та фізичної працездатності); комунікативно-виховні (розширення кола спілкування, встановлення нових соціальних контактів, емоційна самоорганізація). Респонденти надають перевагу танцювальним та гімнастичним заняттям, спортивним та рекреаційним іграм, туризму.

Дисертантом в результаті аналізу термінальних цінностей (цінностей-цілей) встановлено, що для студенток з вадами слуху пріоритетними є: здоров'я – фізичне і психічне (1-ше місце); матеріально забезпечене життя – відсутність матеріальних труднощів (2-ге місце); суспільне покликання (повага оточуючих, колективу, товаришів по роботі) (3-тє місце). Такі термінальні цінності, як краса природи і мистецтва, щастя, добробут, розвиток і вдосконалення інших людей посіли останні позиції. Юнаки з вадами слуху продемонстрували дещо схожі результати дослідження: домінували такі термінальні цінності, як здоров'я (1-ше місце), 2-ге місце посіла любов (духовна і фізична близькість з коханою людиною); 3-тє місце – щасливе сімейне життя, а найменш важливими виявились – краса природи і мистецтва та щастя інших. Вивчення рейтингу інструментальних цінностей підтверджує відсутність в основної маси студентів з вадами слуху ціннісних пріоритетів, які сприяють виявленню активної життєвої позиції, спрямованої на досягнення конкретної цілі.

Автором встановлено низький рівень рухової активності у переважної більшості студентської молоді з вадами слуху. Добовий індекс фізичної активності досліджуваного контингенту становив у юнаків в середньому 29,52 бала та 29,69 бала у дівчат, що не відповідає встановленим нормам рухової активності. Завищена суб'єктивна оцінка студентами власного здоров'я не збігається з отриманими об'єктивними

даними. За більшістю показників здоров'я студенти мають відхилення від норми. У дівчат та юнаків зберігалася загальна тенденція превалювання середнього, нижче середнього та низького показників рівня здоров'я і взагалі не було осіб, які мали вище за середній та високий рівні фізичного здоров'я, які вважаються безпечними. Дисертантом встановлено, що юнаки мали більш високий рівень емоційного благополуччя порівняно із дівчатами. Значна частка студентів з вадами слуху має занижену самооцінку. Доведено, що між самооцінкою студента і його уявленням про ідеальну особистість відсутня статистична значущість ($p > 0,05$).

У четвертому розділі **«Обґрунтування та розробка програми фізичної рекреації студентської молоді з вадами слуху в умовах закладу вищої освіти та оцінювання її ефективності»** викладено теоретичне обґрунтування розробки авторської програми на основі використання засобів фізичної рекреації, спрямованої на розширення кола спілкування і підвищення соціальної активності, зміну інтересів, мотивів, ціннісних орієнтацій на роль рухової активності, що природно створює передумови до набуття соціальної, психологічної, побутової незалежності, самоактуалізації та інтеграції в суспільстві студентів з вадами слуху. Визначено та обґрунтовано чинники (соціально-педагогічні, особистісні і біологічні), які обумовили необхідність підвищення рівня залучення студентської молоді з вадами слуху до оздоровчо-рекреаційної рухової активності та стали базисом для розробки програми занять фізичною рекреацією для даного контингенту в умовах ЗВО.

Впровадження розробленої програми фізичної рекреації студентської молоді з вадами слуху в умовах ЗВО дозволило досягти таких результатів: відбулися зміни в ступені задоволеності студентів організацією оздоровчо-рекреаційної діяльності у ЗВО. Так, встановлено,

що збільшилася кількість студентів на 12,85 %, які задоволені повністю, та знизився відсоток незадоволених на 11,97 % даною діяльністю. Залучення студентів до оздоровчо-рекреаційних занять у процесі активного дозвілля сприяло покращенню ($p < 0,05$) показників фізичного, психоемоційного станів, їх соціалізації, що підтверджується результатами оцінки рівня фізичного здоров'я, рівнем рухової активності, змінами у мотиваційній сфері, покращенням емоційного благополуччя, позитивними змінами самооцінки та розподілом ціннісних орієнтацій у досліджуваних студентів.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** проведено узагальнення теоретичного аналізу та експериментальних даних, сформовані основні результати дисертаційного дослідження, розкрита практична та теоретична значущість проведеної роботи. Зіставлені наукові дані, які отримала автор, із наявними в наукових і методичних джерелах. У ході дослідження було отримано та висвітлено три групи даних: ті, що підтверджують, ті, що доповнюють наявні розробки, та абсолютно нові результати з представленої проблеми дослідження.

Автореферат відповідає змісту дисертації і відображує головні положення роботи.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації:

1. Актуальність дисертаційної роботи виглядала б більше аргументованою якби дисертант більш акцентував увагу на проблему адаптивної рухової активності як засобу соціальної адаптації дітей та молоді з обмеженими можливостями.

2. У мета роботи, на нашу думку, необхідно було б акцентувати на проблему яка вирішується завдяки використанню авторської програми.

3. Підрозділи 1. 1 «Характеристика адаптивної фізичної рекреації осіб з інвалідністю» і 1.3 «Теоретико-методичні особливості оздоровчо-

рекреаційної діяльності студентської молоді з вадами слуху» за своєю спрямованістю логічно було б об'єднати в один підрозділ.

4. У другому розділі дисертаційної роботи ряд методів (наприклад "Метод експертних оцінок") зайве деталізовані.

5. Зіставлення результатів власних досліджень з результатами інших фахівців (наприклад, стор. 95) логічно було б перенести у 5 розділ дисертаційної роботи.

6. У четвертому розділі дисертаційної роботи здобувач вказує, що в ході дослідження було встановлено, що неефективна організація оздоровчо-рекреаційної діяльності полягає в обмеженні матеріально-технічним забезпеченням ЗВО, а саме головне у відсутності кваліфікованих спеціалістів, спроможних правильно проводити рекреаційні заняття у обраному напрямі, що стає лімітуючим фактором впровадження такої діяльності на достатньому рівні в умовах ЗВО. Хотілося б почути від дисертанта аргументацію даних тверджень.

7. Шостий висновок дисертаційної роботи представлено в більшій мірі як виклад методичних рекомендацій, а не як констатація основних структурних елементів авторської програми.

8. Восьмий висновок дисертаційної роботи доцільно було підтвердити отриманими кількісними даними.

Вищевикладені зауваження до дисертаційної роботи не знижують позитивної оцінки даної наукової роботи.

Висновок. Таким чином, базуючись на актуальності теми дослідження, його науковій новизні та практичній значущості, використаних сучасних адекватних методах дослідження, обґрунтованих наукових положеннях, висновках та практичних рекомендаціях, вважаю, що дисертаційне дослідження Оріховської Анни Сергіївни «Побудова програм з фізичної рекреації студентської молоді з вадами слуху» відповідає вимогам п.11 «Порядку присудження наукових

ступенів і присудження вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри фізичного виховання

Київського національного економічного

університету імені В.Гетьмана

канд. фіз. вих., доцент

М.В. Дудко

Відгук отримано 22.10.2018 р.

ЛСБМ